

„Nincsenek tabutémáim. Írok, amiről szeretnék.”

Interjú Dragomán Györggyel

Béres Tamás

A Móricz Zsigmond Színház és A Vörös Postakocsi Műhely vendége volt, a harmadik Művészasztal című rendezvény főszereplője *Dragomán György*. Az esten a személyes beszélgetésen túl a színház művészei regényeiből adtak elő részleteket, de Szabó. T. Anna, az író feleségének verseiből is hangzott el néhány megzenésítve. A teltházas esemény után *Béres Tamás* beszélgetett az íróval, akinek hamarosan Nyíregyházán mutatják be *Kalucsni* című darabját.

Béres Tamás: *A Művészasztal című programon megelevenedni láthattad saját írásaidat a dramatizált előadásrészleteknek köszönhetően. Nem ez az első eset persze, hiszen színpadon és mozivásznon is kelt már életre írásod. Mit éreztél a mai este, amikor láttad a szereplőidet életre kelni, így képzelted el te is?*

Dragomán György: *Az az igazság, hogy engem feszélyezni szokott, amikor az írásaimmal valami hasonló dramatizálás történik. Nem szoktam elmenni a darabjaim próbájára sem, csak a végén nézem meg, hogy mi lett belőle. Felolvasni sem szeretem őket, mert van egy erős érzés, kép a fejemben, hogy én milyennek képezem el, hogy milyennek kellene lennie, de aztán úgyse úgy fog kinézni, így e miatt inkább elkerülöm, kerülöm az ilyen bemutatókat. De mint szerző kíváncsi is vagyok, így ha látom a színpadi produkciót, akkor pedig úgy próbálom nézni, mintha nem én írtam volna, mintha semmi közöm nem lenne hozzá. A ma este szövegei is távol vannak tőlem időben, hiszen vagy tíz éve írtam *A fehér király* szövegét, mintha nem is én írtam volna, a *Máglya* kicsit frissebb szöveg.*

B. T.: *Regényeket és drámákat is írsz. Az előbbi gondolatmenetet továbbvive, míg *A fehér királyt* is dramatizálták, hiszen film született belőle, a *Kalucsni* című drámádat – természetesen – kifejezetten színpadra írtad, így ebben a leírásokat nélkülöző szövegben a rendezői, színészi képzeletre bízod a történet bemutatását. A darabot már többször bemutatták, sikerrel. Beváltotta a dráma a hozzá fűzött alkotói vágyadat?*

D. Gy.: *Szeretem a színházat. Amikor gyerek voltam, már akkor beleszerettem. Marosvásárhelyen gyerekként már megtapasztalhattam, hogy a színház egy nagyon fontos hely. A város értelmiségének központja volt. Apám számára is nagyon fontos volt, hogy elmenjünk a premierekre, hogy ismerje a színészeket. Amikor eljöttünk Szombathelyre, nagyon sokkolta, hogy nincs színház, nem értette, hogy miért nem értik meg az emberek, hogy ide is kell egy színház, amitől az egész város élete megváltozik, egészen más lesz a város*

hangulata attól, hogy minden előadáson történik valami különleges. Most már van ugyan színház Szombathelyen, de míg élt, addig nem valósult meg, így nagy erővel dolgozott azon, hogy legyen, mindenkit próbált meggyőzni. Ez szerintem is fontos.

Vásárhelyen nagyon intenzív színházi élményeim voltak, kis gyerekként is láttam olyan előadásokat, amelyek erősen hatottak rám, működtek. Amikor írni kezdtem, rájöttem, hogy biztosan fogok a színpadra is írni, úgy gondoltam, hogy elég erősen „látok” színházi szemmel, tudnék a színpadra teremteni egy miliőt, így, amikor lehetett, írtam egy-két darabot; egy időre abba hagytam, de most megint foglalkoztat a kérdés.

B. T.: *Amikor láttad a drámaidat a színpadon, milyen véleményen voltál magadról? Elégedett, vagy szívesen változtattál volna rajtuk, esetleg örültél, hogy a rendező meglátott, megnyitott új értelmezési módokat a mondanivalód közlésére?*

D. Gy.: Az érdekelt mindig, hogy jó legyen a darab. A színház egy kegyetlen hely, a maga jó értelmében. Mert láttam elég sok vacak Shakespeare darabot is. Ott, a színházban az íróra nincs is szükség. Apám mindig azt mondta, hogy a nagy rendező a telefonkönyvből is jó darabot rendez. Addig fontos az én írói szerepem, amíg megírom a darabot, onnan egy új élete jön, onnantól kezdve már a színházé a terep. Vannak jó élményeim, például írtam a Kalucsniban egy olyan jelenetet, ahol hat ember mozog a színpadon, egy nagyon drámai szituációban, és jó volt látni, hogy tudok ennyi embert mozgatni, beszéltetni, és működik a szituáció, tudok hatni az emberekre. Az előadás különleges, élő dolog, estéről estére változik, ez is izgalmas benne. Ezért mondom azt, hogy nem kérem számon senkitől a látomásomat. Láttam, megírtam, aztán, amit a rendező, színészek csinálnak belőle, az már az ő dolguk.

B. T.: *A közönség reakciója foglalkoztat?*

D. Gy.: Amikor visszajelzést kapok egy regényről, akkor én már egy egészen más munkában vagyok, így nem számítanak a reakciók. Ha az írás közben kapnám azokat, akkor talán számítana, talán be is építeném a történetbe, vagy befolyásolná, de ez nyilván lehetetlen. Én magamnak írok. Így a kritikákkal inkább nem foglalkozom.

Kováts Judit, a Művészasztal háziasszonya és Dragomán György Nyíregyházán, 2018. április 11-én a MŰvész Stúdióban.

- B. T.:** *Magadnak írsz, de mi a helyzet a közönség, olvasók levélben, vagy szóban, egy dedikáláson érkező meglátásaival?*
- D. Gy.:** Ilyen van, persze. Kapok kedves vagy lecsesző leveleket is. Ezeknek persze örülök, mert vissza is kapok egy kicsit abból az időből, amit a regényre áldoztam, amit beletettem a könyvbe. Huszonkilenc éves koromig egyetlenegy olvasóm se volt, viszont nagyon sok időt töltöttem azzal, hogy írok. Úgy gondoltam, hogy milyen jó lesz, majd, ha valaki elolvassa, akkor ő mondjuk hat órát töltött az én könyvemmel, így én mintegy visszakapom azt a hat órát. Úgy gondoltam, hogy akkor leszek majd sikeres, ha mások együtt több időt töltenek az én könyvemmel, mint amennyit én töltöttem. Ez most már megvan.
- B. T.:** *Most már pozitív a mérleg. Bizonyára több évvel is előtte járnak az olvasók.*
- D. Gy.:** Bizonyára. Plusz még hozzáadódik, hogy a külföldön megjelent könyveimmel egy fordító nagyjából három hónapot dolgozik, ezeket a hónapokat is beleszámolva több van a mérleg felém billenő nyelvében.
- B. T.:** *Az egyetlen vége tehát, hogy sikered van, a képlet alapján. De, említetted, hogy vannak kritikus vélemények is, tényszerű javaslatokat kapsz?*
- D. Gy.:** „Hogyan lehet ilyen szörnyűséget írni?” vagy „A világ már nem ilyen.” vagy „Miért nem írok valami szépet?”
- B. T.:** *Talán egy kicsit naiv, de mégis egyszerű, életszerű kritikai megjegyzések...*
- D. Gy.:** Van olyan is, aki meg akar arról győzni, hogy amit írtam, az nem úgy volt..., máshogy. Érdekesek ezek. Ilyenkor kedves szoktam lenni és megköszönöm. Ha félreértik a szöveget, vagy más látnak benne, mint amit én, az az olvasó dolga, az ő szabadsága, joga van hozzá. A szöveg magyarázása már nem az én dolgom, azt hiszem, én a szövegért vagyok felelős, annak miéértjét, hogyanját vállalom.
- B. T.:** *Az olvasók visszajelzései mellett ott vannak a hivatalos kritikák. Olvasod őket?*
- D. Gy.:** Nem igazán. A kritikáknak a nagy részét nem is látom. A külföldiek nagy részét nem is tudom elolvasni. Nem érdekel, sosem érdekelt. Azt tanultam az elején, hogy ez egy tök magányos műfaj, ezt egyedül kell csinálni. Ebben nem tud senki segíteni, néhány embert kivéve. Én egy szabad ember vagyok, nem függök senkitől. Örülök persze, ha dicsérnek a kritikák, bánt, ha nem dicsérnek, de mit érek vele. Amikor ezek megjelennek, akkor már úgymint más munkában vagyok, más írok. Ilyenkor az a kérdés, hogy a következő mondat mi lesz. Azzal a szöveggel kell foglalkozni, ami épp előttem van, semmi mással.
- B. T.:** *Hogyan írsz, hagyod magad az alkotói „hullámmal” együtt folyni, írod, ami jön, ami eszedbe jut, vagy tudatosan megtervezed, aprólékosan kidolgozod előre a részleteket?*
- D. Gy.:** Inkább az első, ki kell fülelnem a sztorit. Írom, ahogy jön. Egy idő után aztán mégis összeáll a szerkezet, aztán azon töröm a fejem, hogy hogyan lehetne finomítani, strukturálni az egészet, az alkotói folyamat második felében vagyok inkább tudatos.
- B. T.:** *Miután kiválasztottad a regényed hőst, segít-e a karaktere a szövegformálásban? Könnyen fel tudod venni a maszkjukat?*
- D. Gy.:** Igen, főleg a monológyszerű írásoknál szeretem, amikor mindenféle bőrből bele tudok bújni. Két írásomnál ez működött, de ahol ez nem működött, azok nem jelentek meg. De olyan is van, hogy váltanom kell a nézőpontot és jobban működik a szöveggel egy plasztikusabb, külső nézőpontból írni, közelíteni a témához. Minden írás és stílus más. És

az a szép benne, hogy sose tudom, hogy melyik működik. Amikor elkezdek írni, mindig az a célom, hogy egy novellát megírjak, ha az működik, akkor lehet, hogy lesz folytatása, vagy lesz belőle regény. Sose úgy ülök le írni, hogy regényt írok. Olyan szövegből lesz regény, aminek az apró részeihez még írok, van úgy, hogy évek múltán, aztán működnek együtt a részek, egy regénnyé áll össze a történet. Például nem hagy nyugodni egy figura, van róla még mondanivalóm, írok róla és ha elkezd működni, tovább formálható, akkor írok még...

B. T.: *Vannak benned írói gátak, amiket még nem tudsz áttörni, amiről nem tudsz írni?*

D. Gy.: Nincs ilyen. Nincsenek tabutémáim. Írok, amiről szeretnék. Ma még nem tudom, hogy holnap milyen novellán fogok dolgozni, de természetesen vannak terveim, ötleteim. Mindig dolgozom egy regényen, azt tudom, hogy azt hogyan szeretném formálni. De folyamatosan írok novellákat is a regény mellett, ezek a novellák ilyen szempontból sokkal szabadabbak, a történetet tekintve sokkal kiszámíthatatlanabbak. Ötleteket gyűjtök persze, ma is hallottam valakit telefonálni a vonaton, ebből lett egy ötletem, felírtam, amit mondott..., akár egy új novella alapja is lehet...

B. T.: *Hogyan írsz? Mint egy remete, elvonulsz a családtól, vagy ott nyüzsögnek körülötted, segítik az alkotást?*

D. Gy.: Hoztam egy szabályt az elején: hogy „én vagyok a hibás”. Ez a szabály. Nekem nincs jogom azt mondani, hogy nincs csend, nincs nyugalom, nincs béke..., nincs ilyen. Nekem írni kell! Így a kérdésre válaszolva, az írás helyét illetően nincs szabály, néha otthon írok, néha vonaton, de van olyan, hogy ha valami hosszú szöveget írok, vagy egy durva helyzetet, amibe bele kell mélyedni, akkor el kell vonulnom. Például egy regény befejezésekor, akkor jobb, ha nem lát a családom, ha túl ideges vagyok, vagy csak a szövegre akarok koncentrálni, akkor el kell vonulni, nem szabad a családra rátenni a feszültséget. Az írás mellett, közben pedig ugyanúgy élni kell az életet, együtt lenni a családdal, főzni kell, nevelni a gyerekeket stb.

B. T.: *Milyen az alkotói folyamat közben a kapcsolatod a saját szövegeiddel? Babusgatod, formálod őket, vagy ahogy az első változatban megszületett, az a tökéletes: Esterházy Péter mondta, hogy egy napi írás után, ha a második nap kihúzod a teljes szöveget, az két napi jó munka. Te kritikus vagy-e a saját szövegeiddel, tudsz-e belőlük kihúzni?*

D. Gy.: Ha készen van egy szöveg, akkor készen van. De néha nagyon sokáig tart, míg készen lesz. Nagyon sokszor nem tudom befejezni, sok szövegemet újrakezdem, de ha rossz, ki kell dobni, ki kell húzni. Ez természetes. Vagy működik a szöveg vagy nem, sokszor átírni nem szoktam őket. Ebből a szempontból kegyetlen vagyok magammal, vagy a szövegeimmel. Velem is volt már olyan, hogy két napig dolgoztam egy novellán, de nem tetszett, kidobtam, majd a harmadik napon – egy nap alatt – megírtam, amit szerettem volna, az egy napi munkának számít, de valójában három napot foglalkoztam vele. Van olyan szövegem, amit tizennégyszer kezdtem el, mire megírtam, abban benne volt egy tucat kudarc is.

B. T.: *Feleségeddel alkotótársak is vagytok. Őt elsősorban mint költőt ismerjük, az utóbbi időben prózaköteteket is jegyez, te inkább író vagy, verseidet nem olvashatjuk. A ti egymásra hatásokat eredményeképpen te írsz-e verseket, olvashatunk-e tőled a jövőben egy verseskötetet?*

- D. Gy.:** Én is írok verseket, most még kevésbé publikusak. Annának most jelent meg a második prózakötete, *Határ* a címe. Annától megirigylve írtam rövid szövegeket, egyes szövegek, amelyek már annyira rövidek, hogy akár versek is lehetnek, a forma próbái inkább. Érdekesnek tartom a verses látásmódot is, egyszer biztos összegyűlik majd egy kötetre való, meglátjuk. Nagyon sokat tanultam a versről Annától, aki szerintem egy regényíró alkat, ezt persze tagadja, de így van. Nagyon érdekes, izgalmas prózákat ír. Szeretem az írásait. Amikor megismerkedtünk, már akkor is írt prózákat, de valószínű, hogy az irántam érzett jószándékból nem írt később, mert úgy gondolhatta, hogy nehezem bírtam volna ki, ha miközben én titokban írom a regényem, addig ő nemcsak jó költő, hanem jó prózaíró is lesz. Az utóbbi időben hál' Istennek újra ír prózát is.
- B. T.:** *Milyen a ti egymásra hatások? Kritizáljátok, segítitek egymást? Elfogadjátok egymástól a kritikát? Fontos a másik véleménye?*
- D. Gy.:** Nagy hatással vagyunk egymás művészetére. Ő a szerkesztőm is, ugyanakkor én is az övé. Én adom a címet a könyveinek, ő adja a címet az én könyveimnek. Elhiszem és megfogadom azokat a tanácsokat, meglátásokat, amiket az írásaimról mond. Ő az az ember, aki mindent olvasott, amit írtam és fordítva; így mondhatom, ismerjük egymást. Nagyon intenzíven hatunk egymásra. Ez talán látható is, párhuzamosan írtuk – egy időben – ő a *Senki madara*, én a *Máglya* című regényemet, olyan képek, meglátások vannak benne, mintha együtt írtuk volna. Mi sem tudjuk már, hogy melyikünk hatott a másikra, nagyon különleges szimbíózis a mi életünk.
- B. T.:** *Amikor nem írsz, vagy nem az irodalommal foglalkozol, akkor a család az első... Tudatosan vagy akkor férj, apa?*
- D. Gy.:** Persze, próbálok annyira jelen lenni a családom, a gyermekeim életében, amennyire csak lehet. Ami persze már nem sokáig lehetséges, abból a szempontból, hogy minél nagyobbak, annál inkább önállósodnak. A regényíró, mint én is, öt éves periódusokban méri az időt. Öt év, kilenc év egy regény, egy munka, nagyjából ez az időtartam. Egy gyerek meg tizennyolc év alatt felnő. Látom, ahogy a nagy fiam felnő, már tizenhat éves, hamarosan a saját útját járja, így igyekszem kihasználni az összes időt, amit vele, a gyerekeimmel, a családommal tölthetek.
- B. T.:** *Édesapád mintája itt is megjelenik?*
- D. Gy.:** Apám, mint apa, vagy az ő és az én viszonyom egy külön történet, az ő élete teljesen más volt. Ilyen formában nem tekintek rá példaképnek. Jóban voltam vele, de én másként vagyok apa. Sokszor azt érzem, hogy amit csinálok azt helyette vagy miatta csinálom. Amikor megírtam az első regényem, neki ajánlottam, mert azt hittem, hogy azt helyette írtam meg, vagy miatta, vagy neki írtam meg. Aztán ki tudja...
- B. T.:** *Mivel kapcsolódsz ki, milyen hobbit üzől?*
- D. Gy.:** Nagyon szeretek a gyerekekkel együtt lenni, játszani, például tekkenezek velük, egyszer ők győznek, egyszer én, ilyen hétköznapi, de nagyon fontos dolgokat csinálunk együtt, aztán kirándulunk, mostanában nagyon szeretek velük filmet nézni, annak idején gyerekkoromban én is sok filmet néztem együtt a családommal.
- B. T.:** *A gyerekek hogyan viszonyulnak az író apukájukhoz?*

D. Gy.: Olvassák az írásaimat, de van, hogy nem érdekli őket, néha apa ciki, néha nem.

B. T.: *Idén ősszel a Móricz Zsigmond Színház mutatja be a Kalucsni című darabod.*

D. Gy.: Örülök neki, kíváncsi vagyok az itteni feldolgozásra is. Eddig két nagyon különböző előadást készítették, az egyiket Kolozsváron Visky András rendezte, a másikat Budapesten Máté Gábor rendezésében, a nyíregyházi feldolgozást Szikszai Rémusz rendezi majd, teljesen más lesz, mint az előző bemutatók, és tényleg kíváncsian várom. Lepjenek meg, ezt és még annyit kívánhatok a magam és a közönség nevében is a művészeknek, hogy sikerük legyen és sokan nézzék meg a darabot!

A Művészasztal Dragomán-estjének zárása. Balról: Kováts Judit, Dragomán György, Rák Zoltán, István István, Kováts Dénes, Pregitzer Fruzsina, Gulácsi Tamás, Schmidt Sára, Karap Zoltán.